Контрольный экземпляр

ОКТЯБРА—СИЙЛЕ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«С В Е Т») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ОРШОТ, 7 ноябрь, 1977 шу. ● № 134 (5801). ● Мах 2 кеп.

КЕРДА ЗАМА ДIАЙОЛАЯЬ ДИ

Дунен исторе чухь хиннаяц Октябрьски революцеца нийсъе йиш йолаш цхьаккха а событи. 1917 шера хинна социалистически революци исторе эггара хьалха котало яьккха сийлахь-йоккха пролетарски революци я. Из дар дерригa халкъаш дегIадоагIилга овлангара хийца, XX бIаьшере хинна керттера событи. Цу тIара дIадоладир адамлено ший бокъонца дола истори.

Ший чулоацамга диллача пролетарски хиннача Октябрьски революце, цунца цхьана чулоацар мехка бахача дуккагIча наьха хьашташ. Цу революце, кхы цхьаккха а революце ца хьеккача тайпара, хьахьекхар керда общественни гIулакхаш хьакхоллача халкъа лоIам, цо де лерхIар. Ленина белгал ма-даххара, тоIабаьи дукъа кIали боахкарий цIей хинна дIаотташ йола революцеш йолча хана халкъа тамашийна хIамаш дулу. Дуне тохадалийта 1917 шера Октябрьски денош да а дар къахьегамхой из тайпа цIей, хIаьта российски пролетариато башхадика чакхлаьккхар ший сийлахь-доккха дерригдунен-кортамукъален декхар.

...«Вай доккхал де йиш я, вай доккхал а ду Советски пачхьалкхе хьае доладала, цунца дунен исторе керда зама, дерригача капиталистически мехкашка IотоIаяь йоаллачен массанахьа кердача вахарга, буржуази эшаярга, пролетариата диктатурага, адамле капитала Iазапаи империалистически тIемаштеи кIалхаръяккхарга йодачен кердача классо доал ду зама дIайолае ираз воашка кхачарах» яхаш яздаьд В. И. Ленина.

Дунен тIа эггара хьалхара социализмага бода никъ биллар Iалаьмате хала декхар дар. Бовккхаш бола хIара гIа ца бовзача наькъ тIа баккха безаш, моллагIа а дIахьалха дахар хала къовсам лоаттабе безаш дар.

Халонаш хинна яле а, Коммунистически парте хьалкъалца кулгал а деш, советски халкъо кхоачашдир социалистически революце эггара керттерен эггара чоалханен дола декхар — вай мехка хьалйир дегIаена социалистически общество. СССР-е дегIаена социалистически общество хьалъяр парте ленински керттерча наькъо, уж бахьан Октябрьски революци яь хиннача башха-дикача идеалаша яьккха котало яр.

Тахан кховзткъа шу дизаш Сийлахь-боккхача Октябра. Историега диллача цу лоацача хана вай Даьхено халкъа боахама дерригача доакъошка, пачхьалкхеи, политически, социальни, культурни вахара ерригача оагIошка даьха толамаш даха, советски халкъа карагIдаьнна хIамаш де бIаь шераш эшаргдар кхыча хьалашка. Къаман тIабоагIа пайда революци хилалехьарчуна нийсбича 65-зза дуккагIа хиннаб. Советски Союзага кхоач дунен промышленни продукце пхелагIа дакъа, революци хилалехьа йиъ процентал кIеззига дуккагIа мара ца хинача.

Вай мехка политически исторе боккха лоархIам бола гIулакх хилар СССР керда Конституци тIаэцар. Цох хилар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева ма-аллара, вай ленински парте, дерригача советски халкъо коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха дерригача дунен къахьегамхоша адамлен прогресси кортамукъали, лаьттан тIара чIоагIа машар бахьан лоаттабеча къовсама юкъедихьа кхы цхьаькха исторически дакъа.

Советски Iаьдала кховзткъа шу дизар — из Советски Союза дерригa къамаш тоалуш, хозлуш сихха дIахьалхашкахьа ахар. Сийлахь-боккха Октябрь котбаларо вай мехка дерригa халкъаш дунен тIа дикагIа мел долчох кхедир, царна хьалхашка хьабийллар бIаь шерашка тIехьадисар сихха эшадара бола никъ. Хьахилар вежарашха долча доттагIалои классови хьашташи де лерхIараши юкъара хиларои чIоагIъяь цхьоагIо, наьха керда исторически общность — советски халкъ.

КПСС XXV съезда исторически решенеш, иттлагIча пятилетка планаш ханал хьалха кхоачашъяра духьа тIатеIIа къахьегача хана дезду вай Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар. КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева пачхьалкхенга ялат, коартолаш, сомаш, харбаз-пастай культураш йохкара планаш кхоачашъярца моаршал луш дайтача письмос деташ гIоздаьхача Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша шоай дерригa низаш оарцагIдаьхад укх юбилейни шера, бIарччача пятилеткa планаш а тIаийца социалистически декхараш а ханал хьалха, толаме кхоачашдара. ХIаьта тахан дега тоам а хулаш, беррига советски наха санна, Даьхенга дIахойт цар промышленни продукци маьхала яккхара итт бетта план а Октябра сийна тIаийца хинна социалистически декхараш а ханал хьалха кхоачашдаьлга.

Уж толамаш вай даьхадале а советски наьха массаза леладу гIулакх а хинна дIаэттача беса, тахан вай белгалдинза далац долаш дола кхоачамбоацараш. Вай автономни республике хIанз а йолаш я шоай планаш кхоачаш ца еш йола предприятеш, колхозаш, совхозаш. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я ер юбилейни шу чакхдоалаш тIехьаюсаш цхьаккха а предприяти, колхоз, совхоз хургйоацаш гIулакх вIаштIехьдаккха.

Дукхача халкъий советски дезала, доазол дехьарча вай доттагIий, лаьттан тIарча беррига дог цIенача наьха, хIанзарча заман революционни низашка хьажара цIей— Октябрьски революце кховзткъа шу дизар белгалде аьнна тахан хоза кийчбенна, дегаш гIоздаьнна адабаьнаб Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой.

— ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА СИЙЛАХЬ-ЙОККХА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦИ — XX-ЧА БIАЬШЕРЕН КЕРТТЕРА СОБЫТИ, АДАМЛЕ КАПИТАЛИЗМАГАРА СОЦИАЛИЗМАГАХЬА ЛАСТАШ ДЕРРИГДУНЕН-ИСТОРИЧЕСКИ ГОЛА ТОХА ЙОЛАЯЬР!

МАРКСИЗМА - ЛЕНИНИЗМА БАЙРАКХА КIАЛ, КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ КУЛГАЛЦА — КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЕЧА КЕРДА КОТАЛОНАШ А ЙОАХАШ ДIАХЬАЛХАШКАХЬА ДОЛЛЕ!

Тха къахьегам— Даьхенна

ДОГ ГIОЗДАЬННА ДА ТХО

Къаьстта чIоагIа дог гIоздаьнна ладийгIар Нохч - ГIалгIай транспортни управленена чуйоагIача тха № 5 йолча пассажирски автотранспортни предприяте болхлоша Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 60 шу дизара хетаьча торжественни заседане КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева яьча докладага. Оаха доккхал деш да иштта вай мехка наьха вахара хьалаш тоадара, дунен халкъашта юкъера кхоххам мелбара вай хьамсарча партеи правительствоси чIоагIа йоакхо еш хилар.

Иштта дог гIоздаьнна вай мехка деэдеча Октябра 60 шу дузача цIейна дика къахьегама совгIат кийчдаь накъаенай тха предприяте коллектив. ПланагIа лаьрхIачул совгIа 531 эзар сaг пассажираш дIа-юха буташ, тIехкхоачашдаьд оаха цу цIей сийна тIаийца социалистически декхараш. Иштта ханал хьалха кхоачашдаьд оаха пассажиро - километраш яра, валови пайда бара денна дош а.

Октябра цIейга кхачалехьа шин шера задани тIехкхоачашйир предприятерча 27 водитело.

Хьамсарча парте еча йоакхонна гIулакхаца жоп а луш, кхы а дикагIа къахьега, пятилетка шоллагIча шера плани бIарччача пятилетка задании толамца кхоачаши тIехкхоачаши е лерхI тха водителаша.

Б. АЛБАКОВ,
Нохч - ГIалгIай транспортни управлене № 5 йолча пассажирски автотранспортни предприяте начальника заместитель.

СИЙЛАХЬА 60 ШУ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяь цхьана яь торжественни заседани.

Самардийнахьа Грозне, кердача драматически театре хилар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяь КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи цхьана яь торжественни заседани.

Лоацца къамаьл а даь торжественни заседани хьайийллар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела **Х. Х. Бокова.** Театра зала чу ек Советски Социалистически Республикай Союза Пачхьалкхен гимн.

КПСС обкома секретара **М. О. Бузуртанова** предложени лу торжественни заседане Сийлен президиумалла КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост Леонид Ильич Брежнев керте а волаш Советски Союза Коммунистически парте ленински Центральни Комитета Политбюро харжа аьле. Из предложени еррига зало чIоагIа гIоараш а тохаш хьаллоац.

Зале хьачуяхь, тIаккха сцена тIа йоах кхо орден еннача Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика байракхи КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Памятни Байракхи. Байракхаш яхьаш боагIараш — В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ оператор Социалистически Къахьегама Турпал Н. Ведерникови цIи хеза кхаш лeладер «Атагински» совхоза бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Ш. Гайтамирови. Цар ассистенташ ба республике цIи хеза нах.

Председатель волча Х. Х. Бокова «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хьакъехьа» доклад е дош лу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.**

Доклад чакхъяьлча торжественни заседане доакъашхой дезача цIейца даькъала бувпаш къамаьлаш дир Советски Iаьдал бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттабаьрий цIерагIа республике къаьнагIа барех волча коммуниста **С. К. Казалиева,** къахьегама ветераний цIерагIа цхьоалагIча пятилетка ударница хиннача, Ленина ордена кавалера **Е. Н. Трусовас.**

Залачу боал юбилейни заседане доакъашхой даькъала бувца баьхка пионераш, комсомольцаш, катирхой. Республика дуккха эзараш болча комкомсомольций цIерагIа заседане президиумага рапорт дIалу ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **Т. Махмудхаджиевас.**

Цул тIехьагIа къамаьлаш ду Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема доакъашхой цIерагIа «Чечингстройтранс» объединене вoккхагIволча инженера Советски Союза Турпала **В. И. Ермолаева,** Грозненски гарнизона бIухой цIерагIа эскаре гIулакх деш волча **В. Л. Добротворске,** венгерски делегаце кулгалхочо парте Комаромски обкома секретара **Антaлоци Альберта,** вай республике болх беча болгарски гIишлошъерий группа парторга **А. И. Василева,** «Экажевский» совхоза звеньевойс Социалистически Къахьегама Турпала **А. О. Албогачиева,** тIом хьалехьарча шерашка КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь хиначa **Ф. П. Быкова.**

Председатель волча Х. Х. Бокова хоам бу КПСС обкома, республика Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета, торжественни заседане доакъашхой адресагIа дуккха моаршала письмош, телеграммаш яьхка хиларах, цу даькъе парте ветераний Грозненски советагара письмо а долаш. Цу массанена баркал-ала аьнна енна предложени чIоагIа тIоараш а тохаш тIаэц заседане доакъашхоша.

Торжественни заседане дакъа лоацаш хиннараша республика беррига къахьегамхой цIерагIа тIайийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР-ен РСФСР-ен Лакхехьарча Советий Президиумашка, ССР Союзен РСФСР-ен Министрий Советашка дахьийта письмо. Письмо текст Iойийшар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела **С. Н. Кожуховске.**

Цу тIехь торжественни заседане чакхъяьлар. Зале ек партийни гимн «Интернационал».

Заседание хиннараштa СССР халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда дакъа а лоацаш цIейна хетадаь доккха концерт оттадир.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

7 ноябрь, 1977 шу. № 280. г. Москва.

Новкъостий салтийи матросаши, сержанташи старшинаши!

Новкъостий прапорщикаши мичманаши!

Новкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Новкъостий Советски Герзашцарча Низий ветеранаш!

Тахан советски халкъо а цуьн Герзашцарча Низаша а, социалистически содружества къахьегамхоша, дерригача прогрессивни адамлено торжественно дезду Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар.

1917 шера Октябре вай мехка болхлошеи ахархошеи В. И. Ленин керте латтача Коммунистически парте кулгал а деш исторе эггара хьалха коталонца чакхъяьккхар социалистически революци. Цу дIадахача кхоъзткъа шера вай Даьхено дерригдунен-исторически толамаш даьхад экономика, Iилма, культура дегIайоалаеча, къахьегамхой вахара хьал-торо тоаеча. Ше ца кхоадеш советски халкъо хьийгача къинх хьахинна эггара лоархIамера итог я социальни прогресса эггара тIех карагIдаьнна а халкъашта юкъерча машарен доттагIалеи тешаме лард а йола дегIаеначa социализма общество вай мехка хьалъяр. Из декхар кхоачашде дийзар, дунен империализм социалистически пачхьалкхе герзий низаца йохае гIертилга цкъамо массехказа юха а детташ, геттара а халача хьале.

XIанз советски халкъ, КПСС XXV съезда исторически решенеш ларде а лувцаш, хьинар айдаь къахьегаш да иттлагIча пятилетка сийлахь планаш кхоачашъяра тIехьа.

Советски наьха, Эскарен Флотен бIухой политически къахьегамен хьинар геттара а чIоагIа айдара низ бола фактор хинна дIаэттар вай халкъа революционни сийлахь-доккха карагIдаьннараш дIачIоагIдеш а бокъонца долча халкъо доал ду Iаьдал социалистически демократе Iалаьмате йоккхий тороаш гучайоахаш а йола СССР керда Конституци, дерригача халкъо ювцарахи тIаэцарахи.

Болхлой классо, колхозни ахархоша, халкъа интеллигенце ахе шера план толаме кхоачашъяра, производства эффективности балха дикали айяра. Iилмен, техникен, культурен дегIайоалаяра тIехьарча социалистически яхье керда коталонаш йоахаш белгалдир Октябра 60 шу дизар. Халдданза тоалуш я халкъа хьал-торо. ЧIоагIлуш ба Советски Союза экономически обороннин низ.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце дIайолайир дерригача дунен тIа хулаш долча кIоаргга дерригача чулоацаш долча социальни хувцамий юхьиг. Цун хьоькхама низо хьа а кхеллар чIоагI а йир вошал долча социалистически мехкий содружество, кхы а шерагIа боаржабир капитализма мехкашкарча нах боацора монополеша тIалоаттбеча низашта духьала, демократенеи социализманеи тIехь къахьегамхоша лоаттабу къовсам. Ехар империализма колониальни система. ЧIоагIъелар дунен коммунистически болама позицеш.

КПСС-он Советски пачхьалкхено вошал долча социалистически мехкашца цхьана лерарагIа чакхйоах машара политика. Дунен дерригача прогрессивни низаша бокха мах бу халкъашта юкъера машари кхерамзлеи чIоагIъяра тIадерзадаь, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладеча лоархIаме позитивни хувцамаш хулайташ КПСС ленински Центральни Комитета, ЦК Политбюрос, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева, хьалхъалцеи хаьддача цхьан лостамагIеи чакхдоахача гIулакхий.

Цунца цхьан ханна империализман реакцеи низаш дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара духьаленаш е гIерт, цар дIайоаржаю герзаш дуккагIа хьадара тIехьара керда этап, шеръю дийна мелдар хIалакдеш дола кхоачамаш хьаду производство, Советски Союза а кхыча социалистически мехкашта а духьала идеологически диверсеш вIашагIъехк, цар чухьарча гIулакхашта юкъелехка гIерт.

Цу хьалашка Советски Союза Коммунистически партеи Советски пачхьалкхенои кхы а хаьддагIа хьаллоаттаю шин арахьарча политикера машаре цхьана дахара принципаш, халданза чIоагIъю социализма мехкашцара а лаьттан тIа машари прогресси хилийтара тIехьарча дерригача низашцара а барт-цхьоагIо, дерригa а ду советски халкъ Ленина партена гонахьа кхы а айхагIа кхотадара, мехка обороноспоность дIахо дегIайоалаяра, СССР Герзашцара Низаш дIахо эргадоахаш тоадара де мел дезар ду.

Советски Эскарои ТIема-Форда Флотои тешаме кхоачашду шийн сийлен декхар, Сийлахь-боккхача Октябра карагIдаьннар, советски халкъа маьрша къахьегам фе лорабеш ха тIа латт. Хьамсарча Коммунистически партена гонахьа айхха кхотабенна, советски халкъа, коммунизма гIулакха боарам боацаш тешаме бола советски бIухой Варшавски договора мехкий эскарашца цхьан мугIаре моллагIа агрессор цу сахьате тешаме юха тоха низболаш даим кийча латт.

Новкъостий Эскарен Флотен бIухой! СССР Герзашцарча Низий ветеранаш!

Даькъал дувц аз шо Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарца! ТIемен политически кийчон тIехьа, вай ханара герзи тIема техникен караерзаеча, дисциплинен даим меттахилари чIоагIдеча, фе хулген тIема кийчо айеча шун ка ялари лов сона.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар белгалдеш аз приказ лу:

Тахан, 7 ноябре, моттигерча ханах 20 сахьат даьлча кхоъзткъазза йоккхий топаш кховсаш салют лулда вай Даьхен столице — турпал-городе Москве, союзни республикай столицашка, турпал-городашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, Новороссийске, Керче, Туле, турпал-гIапе Бресте.

Даькъала хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар!

Даькъала хилда турпалера советски халкъ — коммунизм хьалъер, цун деналера Герзашцара Низаш!

Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте — советски обществана кулгал деча а лостам телача а низа.

СССР оборона министр
Советски Союза Маршал
Д. УСТИНОВ.

Ленина васкетегІа —

БІАЬ ШЕРАШТА НИЙСА БОЛА НИКЪ

60 шу... Царех-а иттех, модха алацеи, бомбайн снарядийн гаргашцеи, Іоажалцеи дувхьаш, эзараш йолча шахьарехи гІалаэхи Іовкъара чилла еш, ханал хьашха миллионий синош кхухьаш дІадахад. Цхьабакъда, цу шераша дерригача дуненна дІагойтар ший кхела да хинна дІаэттача вай доккхача халкъа денал, низ, цхьоагІо шийна никъ сийрдабоахаш хьалхалаттача Ленина партена доазув доацаш из мутІахьа хилар, цу наькъах из тувладе цхьаккха низ лаьттан тІа ца хилар.

Фаьлгашца йийцарел хозагІа я цхьаккха адам ца кхоачаш пана яьдача аренашка вай хьалхьаь гІалаш, промышленни центраш, фордел шерагІа да цу аренашка хІара шера хьувкъаш ухка кхаш.

ХІаьта а вай вахаре керттера дар — керда, советски замап саг хьалкхевар да. Коллектив вай бочагІа бола дезал а хинна дІаэттай тахан, цунна, хьалхашка латта декхар — керттера декхар да хІаране. ХІаьта а нийслу вайна карагІдаьннарий лоархІам лохбе гІерташ меттабиххьера даьсса, кІал цхьаккха оала а е лард а йоаца дешалгаш кховса кийча бараш. Уйла а яь Іа техкача уж хул зІаммига мара вай юкъарленна дІа а ца луш, цунгара дукха а шоашта хьадаккха гІерташ.

Советски наьха а вай общества а вахаре Іалаьмате лоархІаме хІама хинна, историе керда оагІонаш хьайийллар нийсазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета аргІан йоацача ворхІлагІча сессе. СССР Лакхехьарча Совета депутаташа — халкъа толашагІа болча къонгашеи мехкарашеи цу сессе къоабалъяь тІайийцар Советски Союза керда Конституци — дегІаенача социализма паччахьалкхен Керттера, ше тайпа лаьттан тІа кхы цхьаькха доаца Закон.

Цун лепа, дошув мел долча дошоца а жовхьарашца а яздаьрел дега тоам беш дола мугІараш белгалдаьха Іац вай вахар, зема, сийлахь-йоккхий а шера а бокъонаш. Цар дерригача дуненна дІагойт вай парте а паччахьалкхен а чухьара а арахьара а политика, вай лоаттам, вай лерхІар, советски халкъа сийдола кхоане.

Паччахьа хана ши класс йола цхьа школа мара хиннаяц гІалгІай мехка. Кхадж а тессе кхадж бена цаІ е шиъ мара йоккхача юртара цу школе деша водаш хиннавац шера. Из кхадж беча а деша торо йоацаш къеча наха из бохкаш хиннаб хьалдарашка. ХІанз а болаш ба Буроча хинна из школа дагайоагІараш. ХІаьта хІанз массагІа дешера заведени я Нохч-ГІалгІайчене?!

Кхо-диъ шу хьалха доазол дехьа нийсвелар со, дукхха нохчий а, гІалгІай а, иштта Кавказерча массадолча къамий а викалаш бар цига бахаш. Вахарах-леларах дІа-юха дувцаш аз аьлар:

— Тха студенташа мах телац дешарах, Іаьдало царна стипенди а тел, кІеззигача маьхах квартирашца, вешта аьлча общежитешца Іалаш а бу. Цул совгІа царна мел эша книжка мах бала ца безаш библиотекашка долаш да царна.

Аз мел дийцар а «доадир» цу дешаша.

— АшхьедабиллахІи бакъ ма дац из! аьлар хьалъура а йиккха царех цхьенне, — Цар шоашта дешар яхаш Іаьдало царна сендухьа телар хІара бетта ахча!

Из дицдеш айделар къамаьл болхлочо цамогаш йоаккхача юкъа юкъара алапи эц, аьлча. Дарба мах боацаш ду, аьлча вІаллагІа а тешанзар.

35 шера бераштa хьехаш хинна цхьа гІалгІа нийсвелар тхо долча. Вешта цо ше-м йоахар: «Со гІалгІа а вац, нохчо а вац, маьлхе а вац, аьккхе а вац, со вайнахьа саг ва» Цхьа юкъ яьннача гІолла аз сай книжка шийна дІакховдадича цо аьлар:

— Сона деша хац шун эрсий дар!

Со вела ца велча Іеваланзар. Цхьа юкъ яьннача гІолла цун бІаргех даьнна хи тІадамаш ІотІалийгар, аз дІаденна цун бе даьллача книжка оагІонаш тІа. Ший къамах хилара паспорт доацача, къаман форма лелави юкъарча моттигашка къаман мотт бувцеи бокъо йоацача царна теша хала дар вай хозача вахарах, вайгарча паргІатонах.

ЭъІІ! Ер-м вайнахьа мотт ма бий! — мухь баьлар цунга. Эгача кулгашца берте а дихьа барт баьккхар цо книжкана. Шийна бІарга ца дайнар тешаргвоацаш дар из сурт. Араэккха санна детталора са дог. Цу ханна дукхьалъэттар сона Октябрьски революци хиннаецаре сай зІамигача къамага хургхинна хьал. Массехк эзар сага юкъе а шинкхоъ мара воацача, 35 шера хьехархо хиннача цу мискана ховш дацар Советски Союзе ший наьна меттала книжкаш арадувлилга. ХІаьта вайна ховш ма дий, вай йоккхача Советски Союзе меттел доазол арахьа а вай йоазонхой произведенеш араювлилга.

Духхьал укх цхьан шера вай республике литератураи доттагІлени денош дІахьош хьоашалгІа хиннаб Къилбаседа ХІирийчен, Дагестана, Херсонски областера йоазонхой. Иштта Къилбаседа-ХІирий, Дагестански, Карельски автономни республикашка, Херсонски областе литератураи доттагІлени денош дІахьош хиннаб вай республика йоазонхой. Цу вІашагІкхетараша вІаши довзийта, доттагІал чІоагІдаь ца Іеш дІаьхий ду вай литература а. ХІанз вай дахача кибернетикаи космически кемайи замагІа а эггара чоалханегІа волеш вус саг. ХІана аьлча сагах, цун хьаькъалах, хьинарах тийша ца Іеш сага уйлаех, из кхача гІертача лакхаленех, вешта аьлча, цо кхоачашдечох а кхоачашде лерхІачох а тийша я дунен тахане а кхоане а.

М.-С. ПЛИЕВ, йоазонхо.

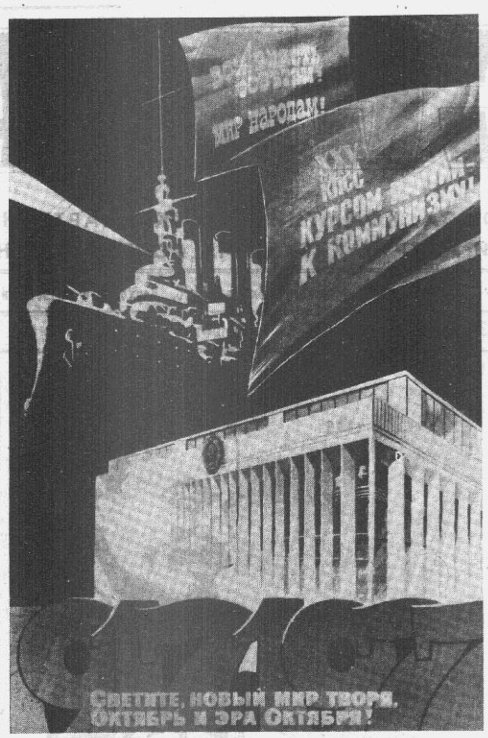

Лепа, дуне сийрдадоахаш. С. РАЕВА плакат. ТАСС фотохроника.

ДОШ КХОАЧАШДАЬД

ЦІЕЙНА ДОЛА СОВГІАТ

Октябрьски революце 60 шу дузача ден сийна социалистически декхараш тІаэцача хана тха звенос лаьрхІар 12 тонн коартолий хІара гектара тІара яккха, планагІа 9 тонн йоагІача.

Сона а са звеноцарча дукхагІболча болхлошта а керда гІулакх дац коартол кхеелга, хІаьта дукхха дукхагІа опыт йолаши итт-пхийтта шера вІаштта из культура лелаеши механизатораш дукха а ба совхозе.

Тха звено хьувкъам чуэца йолаенна дикка ха яьннай. Болх иштта гаьна балара бахьан да дукха ха йоацаш дилла хинна лоаи цул хьалхагІа хинна догІаши. ХІаьта а, таханара деза ди хьатІаотташ даьннад тхо болх баь. ХІара гектара тІара чуийцай 148 центнер коартол. ЦІена а дика а болх бир уж чуэцача ерригача хана: СапралиевгІар Іайшетеи Батаси, Евлоева Іайнас, Муталиева Сонас, кхычар. Цар къахьегам бахьан долаш яьккхар тха звенос коартол чуэцача хьалхарчарех цхьа моттиг.

Октябра цІейна тха совгІат да 41 гектарах хІаране тІара 6 тонн гаргга коартолаш планал совгІа яккхар.

Х. ЕВЛОЕВ, «Экажевский» совхоза коартолаш кхееча звено звеньевой, «Знак Почета» ордена кавалер.

КОТБАЬННАРАШ— СИЙЛЕН УЛГА ТІА

Сунженски района «Победа» яхача колхоза колхозхой районе а республике а хьалхарчарца бахар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара сийна йоаржаяьча социалистически яхьа юкъе. Дукха къахьийгад коллективо ше тІайийца доккхий декхараш толам болаш кхоачашдара. Цудухьа Октябра торжествашка курал йолаш баха вІаштІехьа да колхозхой.

ЛаьрхІа хиннача ханал дукхха хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат, коартол, дулх, шура, тха дохкара планаш. Планал 140 центнер совгІа а долаш даьккхад 4340 центнер дулх, шура яьккхай 1680 тонн, планагІа 1587 тонн йоагІача.

Итт бетта итогех социалистически яхье хьалхара моттигаш яхарах 7-ча ноябрга колхоза Сийлен улга тІа баьхаб дукхха бола котбаьннараш. Царех ба: цхьоалагІча тракторни бригадера тракторист-комбайнер Б. С. Иванов, шоллагІча бригадера механизатор С. М. Маковкин, 4-ча бригадера А. Н. Иванов, кхыбараш.

В. ШЕВЧЕНКО.

ХІАРАНЕНА ДЕЗА ДИ

Дерригача дунено делду таханара ди. ХІаьта вай мехкарча наха ер къаьстта деза хилар ше-шегІа кхетадеш да. Сона хетачох, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза ди дикагІа белгалдоаккхилга де йиш я хІаране ший метте дика болх барцеи йоагІаш йола задапеш ханал хьалха а толаме а кхоачашъярцеи. Иштта дар оаха, керда йиллача «Малгобекский» совхоза хьайбаш леладераша, социалистически яхь йоаржвеча хана тхоашта хьалхашка отталаь декхар.

Ала безам боагІа, КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева вай республика къахьегамхой юрта боахама цхьайола продукташ йохкара планаш толаме кхоачашъярца даькъала бувцаш дайтача письмос а, иштта, цу деша хетаь хиннача республикански митинго къахьегамхошка даьча кхайкарало а чІоагІа наьха балха хьинар айдаьдга.

Сай балхах аьлча, укх шера планагІа хІара ІаттагІара 1800 килограмм шура яккха еаш я со. ТІайийца социалистически декхар да таханарча денга, 2500 килограмм хІара Іаттагара яккха.

ГІадъяхарца ала йиш я хІанз: итт бетта аз хІара Іаттагара 2700 килограмм шура яьккхай, социалистически яхье хьалхара моттиг а лоацаш.

Н. ПЕШХОЕВА, «Малгобекский» совхоза доярка, КПСС член.

Ираз тІадахьа Закон

ЙОККХИЙ БОКЪОНАШ ЕННАЙ

Селхан болхло хиннахох тахан инженер хиннавар аьнна, хІанз цхьанне а тамаш ергьяц.

Къахьегеи дешеи бокъо хилар советски наьха вахарца айхха дувзаденнад, кхыча тайпара вахар вайна довзац. Воаштта еннача йоккхийча бокъонаштеи паргІатонаштеи жоп луш вай, советски наха, сийленца кхоачашду СССР гражданина декхараш.

Иштта мара йиш а яцар, вай да Советий мехка дай!

Тха, 130-ча цеха хьокхамагІа йоашхаргья вай из уйла. Цехе отделене начальник волаш къахьегаш ва Горетов Геннадий Павлович. Из цу цехе балха вера ПТУ яьккхачул тІехьагІа. Цун безам тІабахар заводерча балха, дукха езаелар ший професси. Цудухьа дІахо а деша лаьрхІар цо. Балха воллаше а чакхъяьккхар цо Грозненски мехкдаьтта института сайрийнара отделени.

Заводах цун шоллагІа цІа хилар. Инженерагара Горетовгара гучадаьлар рационализаце даькъе из дикка уйла дІакхоачаш хилар. Цхьаннена тІехьа шоллагІъяр йолаш хьахулар цун рационализаторски предложенеш.

Укх шера коммуниста ша шозлагІа а хержав из партийни бюро членалла.

Коммунист Г. П. Горетов цехе дІа мел долаьча гІулакха керте латт, массанахьа а хоалу цун технически дешара говзал. Из наха сийдеш, цо яхар тІаэцаш а ва. Цу дерригне а лард балха воллаше а дийша вала цун хьинар хиларца я.

— Деша бокъо хилар — из бокъонца ираз тІадахьа Закон да! — аьлар Горетова, шийгара хьокхам эцара кагирхой тІахьехаш.

Л. ЕЖОВА, Л. СТЕПАНОВ, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода 130-ча цеха машинисташ.

Ноахалий эстафета

Революце гІулакх бахьан долаш

Октябра лиро сийрдадаьккха да вай мехкарча зІамигача а доккхача а хІара къамаи, хІара дезала, хьаьнала къахьегача хІара сага вахар.

Сага вахар хоздеш коммунистий парте хьалхленца советски халкъо даьха исторически толамаш дІачІоагІдаьд укх шера 7-ча октябре СССР Лакхехьарча Совета сессе тІайийцача кердача советски Конституце тІа. Къахьегача сага кхы а иразегІа дола вахар хьакхолара тІадерзадаь да дегІаенача социализма общества Керттера Закон. Цудухьа из дег тІара къоабалдеш хьаллоац берригача советски наха, дерригача дунен тІарча кортамукъале езача адамаша.

«Къахьачох мотт ца кхийтача мерзачун чам байзабац» яхаш да вайнахьа кица. Паччахьа ханара вахар бІаргадайна, цун хало Іайша долча тхона дикагІа гу вай вахаре хинна доккхий хувцамаш, бовза цар боаргбоаца лоархІам. Уж доваш а цар хам беш а хила веза хІара советски саг. Цудухьа къонагІбарашта уж дІадовзийтар тхоай сийлахьа декхар лоархІ оаха.

Сийлахь-боккхача Октябро. Советий Іаьдало наха денна беркат къаьстта дика бІаргагу паччахьа хана цхьаккха бокъо йоацаш, иразах хьегаш баьхача лоамаи наьха: нохчийн гІалгІайн вахарга хьежача. Сона дагадоагІача хана дерригача аьхки букъ хьал ца берзабеш болх бича дезал кхаба йиш йолаш нагахьа саг вацар тха юрташка.

Инаркъеи, Долакоаи, СоагІапчеи. Гонахьара деррига лаьтташ помещикийи хьалдарийи долахьа дар. Арендах лаьтта эца вІаштІехьдаьлча а из леладе кхоачам бацар къечча наьха. Со се ваьллав наха балха тхоай гектар оахарг. Болх хьабе моттиг яцар. ХьунагІара дахча а даькха, из Моздаке дихьа дохкаш, цунах хиннача кепигех моцала цабаллал гІулакх вІаштІехьдоаккхаш бар дукха нах. Кхыметтел хьажкІаш ахьа а Наьсарерча юрташка аха дезаш дар тхо цу хана. Геттара къе дар хиш гІулакх. Эсала дар наьха боахамаш а уж чубаха цІенош а.

Кхы а ийрчагІа дар культура гІулакхаш. Кхаь а юрта цхьаккха школа яцар, цамогаш хиннача дарба де лоф вацар. Кхыметтел юххьанцарча боарамах а дешар ховш нагахьа саг вацар.

Бакъда цу ерригача халоний Іазап дизза Іайна бола миска нах цхьаккхача хІаманца хувцаргдолаш бацар шоайх бокъонца нах баь дІаоттабьча Октябрьски революце гІулакх, хІаьта из ла тугаш бацар хьалдараш, кулакаш, дьна керте латтараш. Цу хьалашка лаьттача ирача классови къовсаме дизза ший декхар кхоачашдеш чакхбьлав са ханара комсомольцаш. Цар сийлен гІулакхаш зехьа ца дайнилга гуш да.

Советски Іаьдала шерашка саг тешаргвоацаш эргадаьннад тха юрташкара вахар. ХІанз тха юрта Іалаьмате дика культура ЦІа да, юкъера школа, поликлиника, амбулатори, универмаг, кхачан хІамаш йохкаш кхо тика, культмаг, столови, хьайра я. МоллагІча цІагІа хьо чуваьлча радио, электричество я, хІара улица тІа хий да. Каєтта чуюлларгйолаш газ я. Еттача кирпишкех даь цІенош да нах чубахараш. ХІара цІагІа хІана яц аьнна телевизораш, холодильникаш, кхыйола вахара эша машинаш я.

Иштта хувцамаш хиннад Инаркъе, СоагІапча, районерча хІара юрта. Дешар ца ховш цхьаккха а саг вац хІанз юрташка. Къамах бола хьехархой, лораш, агрономаш, инженераш, кхыбола специалисташ ба, царна юкъе дукхха вайнаьха кхалнах а болаш.

ХІара юрта комеаш лелаю совхозаш Іоехкай. Царех хІара совхозага я хьалхара Конституци тІаэцача хаца МТС-ага, вешта аьлча ерригача районагра хинна тайп-тайпара техника. Кердача совхозий чотах кхы а дукхха гІишлош хьалъергйолаш я юрташка укх шинкхаь шера.

Е. ЭНГИНОЕВ, 20-ча шерашкара комсомолец, тІемеи къахьегамеи ветеран.

ДАЬХЕ ДУКХА ЕЗА ІОМАБУ

Са ханарча наха дунен тІа эггара къизагІеи боккхагІеи хиннача тІема бала лайнаб. Фашистски гІаьрахошца лоаттабьча цу къовсаме СССР-е дахача дерригача къамех хиннача са тІема вовкъосташа шоай Даьхе лораяь Іанзар, адамленца моастагІал кхайкадаьча эггара бирсагІа йолча фашизма Іазапах мукъадьхар цар Европа халкъаш, герзах, низах, тийшача балхах моастагІа мел чІоагІа виза вале а боккъонца ший кхела да хинна дІаэтта халкъ дохаде йиш йоацилга хьахьеккхар.

Вай мехка чІоагІа сий деш лелабу революце, парте, тІема, къахьегама ветеранаш. Тхона дикахет тхоаш каст-каста училищашка, школашка, кхыча къахьегама коллективашка хьехаш. Цхьа шу хьалха кооперативни техникуме вІашагІтехар Грозненски военни училища курсанташ хиннараш. ТІем тІа а цул тІехьагІарча шерашка а дукхагІбараш къаьста бале а дикка нах вІашагІкхийттар цига. Студенташта санна гхона, ветеранашта а, дукхача хана дицлургдоаца безаме гІулакх хилар цох.

Цу техникуме хьаяьй тха училища тІема сийлен музей, ветераний Совет вІашагІъеллай. Цига даха нийсделча дешархошта оаха тел къонахчала урокаш. Цудухьа цига дийша а хьалхара тІема кийчонах чакхбаьнна а бола кагирхой Советски Эскара мугІарашка нийсбелча тІехдика салтий хиле дІаовтт. Цу дерригне хьагойт боккхийчар леладаь гІулакх, царгара хьайоагІа традицеш къона тІехье тешшаме дІахо кхухьаргйолаш а шоай Даьхе езаши из лорае даим кийча болаши хилар. Цудухьа тхо сатийна а дог тийша а да тхона карагІдаьннар дІахо дебадеш, Коммунистически партеи Советски Іаьдалеи гІулакха тешаме болаш уж вахара кхы а йоккхагІа йолча лакхаленашка кхоачаргхиларах.

Ш. АБРАМОВ, Советски Союза Турпал, Грозненски мехкдаьтта института геологически факультета декан.

ДАЙ ГІУЛАКХИЙ ХАМ БУ

Сона боккхагІчар дувцаш е книжкаш тІара дийша мара хац Октябрьски революци йоаккхаш, индустриализаце, коллективизаце. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема шерашка лаьттача халонех. Бакъда, цунца со ала гІертац са ноахал цу дерригне бе боагІа лоархІам ца беш. тхоай даьша, даь-даьша шоай са ца кходеш даьккха а цул тІехьагІа дукхача къизача моастагІех лорадаь а дола Советски Іаьдал хиннадеваре таханара вахар иштта иразе хургдоацилга кхета ца лен да, аьнна.

Со вай мехка миллионаш болча халкъа боахама къонача специалистех цаІ ва, цудухьа са вахара никъ а цар бар санна шаьра а маьрша а хиннаб. 1966 шера Къилбаседа-Кавказски горнометаллургически институт чакхъяьккхачул тІехьагІа юххьанца г. Орджоникидзерча машинашьеча предприятешка, тІаккха Горски юртбоахама института Іилма-тохкама лабораторе болх бе волавеннав. хІаьта Грозненрча «Автоспецоборудование» яхача заводе — 1975 шера апрель бетта дена.

Октябро хьаьхелла халкъий доттагІал, цхьоагІо, деша вІаши дІа-юха леладу гІулакхаш социализмо вайна еннна а вай укх деношка тІайийнача кердача Конституце тІа дІачІоагІъяь йола а эггара йоккхагІа йола ганз я.

Аз укхаза болх бу ткъаь бархІ бутт мара ха еце а балха тІа цкъа лакхваьв со, 1976 шера «Социалистически яхье котваьннар» яха знак еннай.

А. ГОРБАКОВ, «Автоспецоборудование» завода керттерча конструктора заместитель, парткома секретара заместитель.

Ираз тІадахьа Закон

Саг ший кхела да ва

Эсмурзиев Шарпудин, Малгобекски бурув тохара балхий управлене мастер, СССР Лакхехьарча Совета депутат вай республике дика вовзаш ва. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарца массехк хаттар дир цунга тха корреспондента.

Шарпудин, эггара дезагІа дола революционни цІей вай дездеш фу уйлаш я хьона дукхагІа дагаухараш!

— МоллагІа юбилей хьатІакхаьчача советски наьха оамал а хинна дІаэттад баьча наькъага юхахьожилга, карагІдаьнначун лоархІам белга, коммунизмага дІахьалхашка ахара керда декхараш шоашта хьалхашка оттаделга. Баь никъ. Нохч-ГІалгІай халкъа паччахьа ханара вахарга хьежача Октябро цун вахаре хІара шера яь эргалонаш, шеко йоацаш, итт шера нийсса я аьлча харц хургдац. Боккъалдар аьлча, со лоархІа а вац вай мехка социалистически революци хиннаецаре са халкъа хьал хІанз малагІча хьале хургдар ала а.

Кхоачам ба Советски Іаьдал латтача шерашка республика промышленни производства боарам 100-зза лакхбеннаб, хІанз Нохч-ГІалгІайчен халкъа боахаме къахьегаш 52 эзар лакхерен лаьохкІа юкъереи заведенеш чакхъяьха нах ба аьлча, хІаьта революци ялалехьа вузашка дийша баьнна гІалгІай иттнега дІакхача а гаьна ма-хиннабий.

Цу даькъе дика масал да са сай вахар а. Кхелета кІаьнк мара вацар со бурувдеттача кочторе духхьашха балха отташ. ХІанз а вицвеннавац эшшача метте цу хана сай оагІув хьаллоацаш, новкъостал деш, хьехам луш хинна мастер Богаевский Иван Савельевич. Болх хьабе хьинари низи дегІаца долаш дар, бакъда, чоалханеча техникаца болх бе безаш хилча дика знанеш эш. хІаьта аз ворхІ класс мара яьккхаяцар. Иван Савельевича хьалхадаккхарца болх бешше а деша волавелар со. Иштта, чакхъяьккхар юкъера школа, цул тІехьагІа мехкдаьтта техникум а. Дешарга, балха опытага хьежжа тІа-тІа лакхлуш сай хинна хьехамча санна мастер хиннав сох а.

Юбилейни шеро малагІа лераш йитай хьа вахаре!

Аз санна къахьегараш вай республика хьайийцача а итташ эзараш ба, тІаккха царна юкъера а белгалваьккха СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжаро со декхарийла ву дерригача халкъа хьалхашка. Уж уйлаш дагара ялацар сона дукха ха йоацаш берригача мехко йийца Конституци тІайийцача СССР Лакхехьарча Совета сессе а укх деношка КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Советои РСФСР Лакхехьарча Советои цхьана яьча торжественни заседане а доакъашхошца цхьана Съездий дворецa заьле ваьгІача хана. Уж событеш валлалца са дагара яргьяц.

Вай сийлахь-боккхача мехка беррига хІана бац аьнна болча наьха хьаькъал, вахара опыт, кховзткъа шера царна карагІдаьннараш, вай йоккхий перспективаш ларде а лаьца оттаьча кердача Конституце вайна лу бокъонаш коммунизм хьалъеш доахкача вай сийрдача вахарга хьежжа я. Цун боагІаш бола хам беча советски наха дицдалийтац паччахьалкхени обществаи хьалхашкара шоай декхараш а. Уж бокъонаши декхараши вІаши гармонично дувза ховш вай хІаравар хиларах тийша хургда вай дІахо йодача хана доаха толамаш, вахара хьалаш кхы а лакхагІча боарам тІа доахаш тоадалар.

ТІаккха из деррига го а, довза а, вахаре цох бизза пайда эца а йиш йолча са ноахалга тахан кхаьчача иразага сатувсаш байнаб Советски Іаьдал доаккхача а, чІоагІдеча а, лорадеча а хана шоай синош Іодийхкараш.

Октябра наькъагIа!

РЕВОЛЮЦЕНА ХЬАЛХАШКА КАРАГIДАЬННАРАШ БАХЬАН

«Благодарственни грамота ГIалгIай автономни областа Экажкъонгий-Юрта.

1919 шера июле, Россе къулбехьен- малхбоале дlа а лаьца, контрреволюционни отрядаша гIалгIашта юкъе мобилизаци кхайкайича, — гIалгIай бригада вlашагl а елла Цlеча Эскара духьал из фронте яхийтар духьа, — Экажкъонгий-Юрто мобилизаци ергьяц аьлар, хlаьта станце Назране кlайбарий эшелонах лата а лета, цунгара герзаш а хьадаьхар добровольчески эскара духьала восстани а гlоттайир.

Из восстани эшаяр духьа добровольчески эскара командовани 15000 сагага кхоачаш шоай эскар фронтера хьадаккха дезаш хилар, хlаьта шоашта чlоагlа зе а деш восстани тоlайир.

Цlий мохкадеш а чlоагlа духьале еш а хиннача тlемашка дуккха гражданаш байнаб, вожаш кlайбараша доагадаьча, дохадаьча, лочкъадаьча шоай цlеноех, доахах, боахамех баьннаб.

Ерригроссийски Централни Исполнительни комитета Президиумо, Экажкъонгий-Юрта Революцена хьалхашка карагlдаьннар а лоархlаш, 1927 шера 31 октябрерча ший заседане соцам баьб **Экажкъонгий-Юрта Благодарственни грамота яла.**

Ерригроссийски Централни Исполнительни комитета **Председатель: М. Калинин.**

Ерригроссийски Централни Исполнительни комитета **секретарь: А. Киселев».**

Иззамо Грамота еннай цу дийнахьа СурхотIена а.

АхбIаь шу даьннад цу хана денз. Бакъда цу документий лоархIам, тIехь-тIехьагIа безагIа а хулаш, бахаш ба тIехьений дегашка. Цо дийнду унзарча граждански тIема шерашка Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци бахьан гIалгIай къахьегама халкъо, вай мехка кхыча халкъашца цхьана, леладаь турпала гIулакхаш.

Революционни традицеш, денал, Советий Iаьдалаи шоай Даьхенаи мутIахьа хилар къонгашка кхайкадаьд даьша.

Кицашца дувцал къонахчал да Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом болабеннача юкъиге Экажкъонгий-Юртарча Арсаное Алсбика Махьмада Брестски крепость лораеча гойтар. «Казахстанцаш — Брестски крепость лораяьраш» яхача ший книжка тIа Шахов Николай Андреевича язду цунах:

...Новкъосташа тIера каска хьаькхкхача, цун корта кIайбенна бIаргабайра царна...».

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа деналца лийтав Балаев Гуржечун Хьажмурад, 3-ча степена ТIема Сийлен орденей Цlеча Седкъа орденей кавалер; Орцханов Гисий Хьамзат —ТIема Сийлен шин ордена кавалер, мутIарера салте волаш тIем тIа а ваха, майора чин долаш цIавера из; Балаев Цоклой Гирихан — Цlеча Седкъа ордени «За отвагу» яхача медалей кавалер, Хашагульгов МаIасий Абукар, Угурчиев Лорса Жабраил, кхыбараш.

Ленинград лораеча вийнав Цечоев Хьасанбика Дауд. цу областе Дубовик яхача юрта дIавелла воал Беков Ювсапа Iадрахьман. ТIем тIа байнаб Муталиев Мусий Iадрахьман. Гагиев Ювсапа Рашид, СапралиевгIар Зоврбика Ахьмади Эмиха Султани, Точиев Iусмана Ахьмад, Экажев Махьмад-Сале Тухан, итташ кхыбараш.

Иштта цIераш яха йиш я СурхотIарча дуккхача кIантий а.

Цар тешаме кхоачашдаьд даьша шоашка даь васкет. Вай тахане бахьан долаш лаьттаб уж лирача моттиге, къизача моастагIашта духьал.

Тахане... Из гаьнаяьннай цу деноошта. Экажкъонгий-Юрта Совета председателя Сапралиев Бамат-Гире дувц:

— Пелгашца дагарбе йиш йолаш, виъ-пхиъ саг мара хинавац юрта каьхат ховш хьалха (уж а — ши класс яьккха). Духхьал цхьа хьажкIа дIаюлга мара, боахама кхы доакъош дацар. Культурахи вахара оаттонахи кхыдола хIамаш аз хьа а дац. ХIанз тха юрта шиъ юкъереи шиъ юххьанцареи йиъ школа я. 2500 бер деша в дагIаш. Царна хьсхаш 90 хьехархо ва. Лорий участок, ши библиотека, хIара цIагIа — электричество, телевизор, дуккхабарий шоай доалахьа автомашинаш, дика даь цIеной гIирсаш, цунга хьежжа чухьара че — дерригa дагардаь а варгвац Укх бетта йистедаргдолаш да бахача наьха цIеношка газ чуйиллара кийчду документаци.

Юртара нах балхаца IалашбаIара яххьай Грознерча хIамаш тегача производственни объединене филиал, 1014 эзар сома продукци арахеца план а йолаш, райбыткомбината цех. Цу шиннахьа болх беш 200 совгIа болхло ва, керттерча даькъе — кхалнах.

Республике боккхагIбола коартолаш кхею боахам ба «Экажевский» совхоз. Цун доалахьа да 4 эзар гектар совгIа оахаш дола лаьтта, цу даькъе хIара шера дIаювш 600 гектар коартол а йолаш. Хьайбай ферма я, кхоабиш 855 бежан а долаш, 78 трактор, 54 автомашин, иштта кхыйола техника.

ХIаьта а юрта вахарера керттера ганз — массаза а санна, цун нах ба. Царех ва республике цIи хеза вола Социалистически Къахьегама Турпал, массехк ордена кавалер, коартолаш кхею звеньевой Албогачиев АртагIа, цун новкъостий Аушев Ювсап, Угурчиев Iамархан, опыт йола механизаторий бригадир Беков Iаддал-Къаьдар, Iаьсий леладеш йола Точиева Маржан, РСФСР а СССР а халкъа дешара отличник, 2-ча юкъерча школа директор Картоев Мусий Махьмад, юххьанцарча школа директор Стрюкова Лидия Алексеевна, кхы дуккхабола коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацараш.

Советски наьха уйлашка геттара керда да СССР Лакхехьарча Совета VII-гIа сесси хинна денош. Цига тIанйица вай мехка Керттера Закон—керда Конституци дегашкара къоабалду Экажкъонгий-Юртарча наха. Цу документо, КПСС Централни Комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. Л. И. Брежнева яьча доклада положенеша хьагойт вай мехкарча наьха йола дуккха бокъонаши паргIатонаши. Цунга уьежжа керда декхараш бехктокхами тIабулл цар наха. Керттерча даькъе жу да: общественна пайдана а долаш хьаьнала къахьегилга, хьалккувш йола тIехье коммунистически кхетаме кхеелга.

З. ДАУРБЕКОВ.

СУРТА ТIА: Экажкъонгий-Юртара керда школа.

Грозный. Ленина улица.

С. ХАКИЕВА сурт.

Ираз тIадахьа Закон

СО НАНА Я!

ГРОЗНЕ САТИННАЧА МИЧУРИНА ЦIЕРАГIЧА УЛИЦЕ БАХ ГАЛАЕВГIАР ДЕЗАЛ. ЦУ ДЕЗАЛЕ ИИС БЕР ДА. ЦАРЕХ ЦХЬАЧАР ХIАНЗЛЕ ШОАЙ ВАХАРА НИКЪ ХЕРЖАБ, ВОЖАШ ХIАНЗ А ХАРЖА БЕЗАШ БА. ДАЛЕ А, УЖ БАХЬАНЦЕ ГIАЙГIА Е ЕЗАШ ДАЦ ДА-НАНА. ВАЙ МЕХКА ДЕРРИГА НАЬКЪАШ ДИЙЛЛА ДА ЦАР БЕРАШТА.

ШИЙ ДЕЗАЛАХ А ШИЙХ ЛАЬЦА А ДУВЦ ИИС БЕРА НАНАС ГАЛАЕВА ПАЬТIАМАТАС.

Ираз долаш да советски наьха таханара вахар, дог хьесташ да гонахьара хувцамаш. Сона хетаргахьа, наха цIаккха диццлургдоацаш да вай халкъо вахара Керттера Закон — СССР керда Конституци тIайица ер юбилейни 1977 шу. Къаьстта хьамсара я из дIадехарашкеи хьашташкеи хьежжа халкъо тIанйица хиларца. Цо чIоагIъяьй къаьстта кхалсага бокъонаш, кхы а сийрдагIа даьккхад вахар.

Хьажал шоаш. Со иис бера нана я, бакъда сона уж цаI долаш мо мара хетац. Уж дерригаш а ше-ший никъ хьалаьца да. Иштта йоккхагIйола ши йиIиг — Радимхани Дибан Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университете филологическии экономически факультеташка дешаш ба, Советски Эскаре ший сийлахьа гIулакх чакхдоаккхаш ва Тамерлан, школа яьккха а яьнна университете болх беш я Мовлатхан. Вож пхиъ хIанз школе деша дагIаш да. Уж дерригаш а дика дешаш да.

Мишта гIоздалац наьна дог берий ираз хилча? Тахан со бIубенна ала йиш йолаш я со ираз долаш нана я аьнна. МалагIа капиталистически мохк ба из институташка а школашка а дешарах ахча тела ца дезар? Сона ховш долчох цаI-м бац, вай советски мохк боацар. ХIаьта цу мехка вахар деций ираз!?

Со се а я «Художник» яхача фабрике болх беш. Мел лайна халонаш зехьа лайнаяц аз. Тха цIен че йиза я, материально а духовно а.

ДОШ КХОАЧАШДАЬД

Са календара тIа—1979 шу

Шерагара шерага тоалу вай мехкарча наьха вахара хьалаш. Цунца дувзаденна дукхагIа хул тIабуваха гIирс кийчберашкара цар дIадехараш. Цар хьашташ кхоачашдара шоай хьинари низи кхо ца беш къахьегаш ба Грозненски производственни швейни объединене йиълагIча цеха хIамаш тегараш. «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний инициатива хьал а лаьца пятилетка хьалхарча кхаь шера задани Октябра 60 шу дузача денга кхоачашъе декхараш тIа а ийца, ишта къахьегара берднга болхлой тIахьийхер тха цехерча Власова Таисия Григорьевнас. Из аз къоабалдаь тIанйицар. Цехе мел болча хIамаш тегарех эггара доккхагIдола декхараш тIанйицар аз. Цу дезача денга кхачалехьа пятилетка хьалхарча кхаь шереи ах шереи задани кхоачашъе дош делар.

Мишта кхоачашдаьд-теш тха цеха хIамаш тегараша шоай декхараш? Яхь дIайолаяьча Т. Г. Власовас толамца кхоачашъяьй пятилетка хьалхарча кхаь шера задани. ХIаьта са вIаштIехьдаьннад кхаь шереи ах шереи задани дикка тIехккхоачашъе.

Тха болам хьал а лаьца пятилетка кхаь шера задани Октябра цIейга кхоачашъе дош деннадар цехерча пхе болхлочо. Из цар толамца кхоачаш а даьд. Царех ба хIамаш тега мотористкаш Мелкумян Кмарик Акоповна, Спиченко Александра Ивановна, Долухонян Азив Саркисовна, Мирзонян Бажош Хачатуровна. ХIаьта шин шера задани кхоачашъе дош деннараш 62 болхло мара вацар, хIаьта хIанзлехьа пятилетка шин шера задани кхоачашъяьр 69 хIамаш тега мотористка я.

М. КОТИЕВА,

Грозненски производственни швейни объединене № 4 йолча цеха хIамаш тега мотористка.

ДОГ ГIОЗДАЬННА ДЕЗДУ

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача денга пятилетка хьалхарча шин шера задани кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржайир Грозненски автотранспортни предприятерча бригадаша, колонкаша. Из яхь эггара хьалха дIайолаяьрех яр предприяте эггара йоккхагIеи дикагIеи лоархIа тха бригада.

ТIанйица декхараш ханал хьалха кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьийгар бригадерча водителаша. Цо вIаштIехьдалийтар доаха къахьегама толамаш денгара денга дикагIа хилийта. Укх шера 25 сентябре рапорт делар бригадас Октябра 60 шу дизара сийна тIанйица социалистически декхараши пятилетка хьалхарча шин шера задании толамца кхоачашъярах. Цхьан шереи бархI беттеи бригадерча водителаша кходаь доагор 1600 килограмм хилар. ХIанзлехьа тIадоагIача пятилетка кхоалагIча шера календарагIа оаха дIа-юха дихьад эзараш тоннаш халкъа боахама мухьаш.

Къаьстта белгалдаккха дезаш да тха бригадера цхьаккха водитель тIехьавусаш ца хилар. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 110—115 процент кхоачашъю цар.

В. ГОРЛОВ,

Грозненски автотранспортни предприяте водителий бригада бригадир.

ЮБИЛЕЯ СИЙНА

МоллагIдола шу цхьацца хIаманца белгалдоалаш хул хIара сага. Пятилетка шоллагIдола шу сона, берригача советски наха санна, белгала да укх шера СССР керда Конституци тIаэцарца, Октябра 60 шу дуза массанена хьамсара дола цIей дездеш хиларца. Цхьаькха хIаманца белгала да сона юбилейни шу. ИттлагIа пятилетка йолалуча хана аз социалистически декхараш тIанйицадар Октябра 60 шу дузача денга пхе шера задани кхоачашъе. Уж декхараш толамца кхоачашдарах дог гIоздаьнна дезду аз таханара цIей. Кхо шу совгIача хана цхьайтталагIча пятилетка календарагIа къахьегаргда аз. СменагIа йола норма 250 процентал чухьнахьа кхоачаш ца еш къахьега лаьрхIад аз цу шерашка.

Тха коллектива сий лакха лоаттадош хьинаре къахьегаш бола болхлой дукха ба тха цехе. ХIанзлехьа пятилетка кхаь шера план а яь шоаш тIанйица декхараш тIехккхоачашдаьд токараша Андреев Леонид Даниловича, Морозов Владимир Александровича, кхыбараша.

Са дезала а белгала да Октябра 60 шу дуза юбилейни шу. Укх шера духхьашха хьехархо йолаш болх бе йолаеннай са йоI Урус-Мартановски районерча Гехински школе. ХIаьта са воI Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхен университета исторически факультета тIеххьара курс чакхйоаккхаш ва.

У. БАГАШЕВ,

Грозненски ремонтно-механически завода токарь.

Ираз тIадахьа Закон

ДИЦЛУРГДОАЦА ДЕНОШ

Вай мехка Керттера Закон тIаэцаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета аргIан йоацача воркхIагIча исторически сессе дакъа лоацаш се, юрта боахама мугIарера болхло, хилар сона цIаккха а диццлургдоаца хIама да.

Аз, берригача депуташа санна, дег тIара доккхал деши боккхача теркамцеи ладийгIар КПСС Централни Комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева сессе яьча докладага. Цо къаьгга хьахьекхар кердача Конституце проект ювцаш дерригача советски халкъо уйла тIаяхийта доккха дакъа лаьца хилар. Конституци кийчъярца, ювцарца, тIаэцарца дувзаденна лоархIаме декхараш бокъонца дог цIенача хьисапеи социалистически демократе еррига принципаш леррагIа чакхйоахаши кхоачашдаьд.

Сессе къамаьл дир вай республика депуташа яздархочо С. В. Михалковеи СССР 50 шу дизара цIерагIча химзавода аппаратчицас Л. К. Черкуноваси. ХIаьта са дег чу къаьстта чIоагIа дижар летчика - космонавта, кхалнаьха советски Комитета председатела В. Н. Николаева-Терешковас даь къамаьл.

ТIехь-тIайоагIача хана зIамига бераш долча кхалнаьха балха ди лоацдича бакъахьа хеташ предложени йир цо сессе. ХIаьта из предложени тIа а ийцар.

Кердача Конституце хьинар айдаь цIаера со. Совхоза къахьегамхой собране дийцар сессе балхах. Керда Конституци дег тIара къоабал а еш тIайоагIача хана кхы а дикагIа болх бе дош делар тха боахама къахьегамхоша.

Советски Мехко къахьегача сага сий чIоагIа айдаьд, хьалха ца яйна бокъонаши кхоачамаши деннад къаьстта тхона — кхалнаха. Цудухьа 7 ноябра сийна къаьстта дика къахьегама совгIаташ кийчде гIерташ болх бир тха ферма доаркаша.

Иштта, кердача Конституце проект ювца йолаяьча хана 4 июне тха коллективо дош деннадар пачхахьалкхенга шура йоххара план ханал хьалха, 7 ноябрь тIаккхоачаш кхоачашъе. ЛаьрхIар чакхдаккхар духьа еррига торочаш оарцагIъяьха, низ, хьинар кхо ца деш къахьийгар. ХIаьта боккха толам а баьккхар. ПланагIа укх шера пачхахьалкхенна дIаяла езаш хинна 510 тонн шура 10 октябрь тIаккхоачаш дIаелар. ХIаьта таханарча дийнахьа дIаеннар шера планагIа йоагIачул 45 тонн дукхагIа я.

Аз айса хIара Iаттагара 4000 килограмм совгIа шура яьккхай хIанзле.

М. УМХАДЖИЕВА,
Урус - Мартановски района «Горец» совхоза доярка, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

Коталони сийлени шераш

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце пачхахьа Россе колониальни Iазапах мукъадаьхар Къилбаседа Кавказа халкъаш, цу даькъе нохчийн гIалгIайн дараш а.

* * *

1918 шера марте хиннача Тийрка йистерча халкъий съезде Советски Iаьдал тIа а ийца, Халкъа Комиссарий Совет вIашагIъеллар, ше РСФСР дакъа хилар хьакхайкадир. Сергей Миронович Киров керте лаьттача большевикаша Советашта гонахьа кхотадир къахьегама халкъаш.

* * *

1918 шера августе БуротIа Тийрка йистерча халкъий IV съезд болх беш йолча хана бичераховцаша мятеж аййир. Царна чIоагIа духьалъэттар Курскии Молоканскии слободкай болхлой. Город моастагIий кара йодача хана, Ленина Къулбехьен Чрезвычайни комиссар а вал вайтача Серго Орджоникидзе дехарца, оарцагIъенача ГIалгIай цIеча отрядо съезда делегаташ Назране шоай болх дIахо бахьара хьабоалабир, город кIайбарех IоцIенийр.

* * *

11 августе мятежникашца тIом дIаболабелар Грозненски станице а (БIаь дийнахьара тIом). Цига лаьттача къовсаме грозненски Цlеча Эскарца цхьана дакъа лоацаш Нохчий цIе отрядаш а яр.

Ноябрь бетта кIайказакий банда эшаяь дIаяьккхар.

* * *

1919 шера кхы а къизагIа дола, герзаца дика кийчденна дола Деникина эскар чуделар края доазон тIа.

2 феврале Буро дIа а яьккха, ГIалгIайчен хьатIаэттар уж, сихха хьалчакх а баьнна, Нохчийче гIолла Грознена тIаккхача дагахьа.

ГIалгIай халкъо мукъа балназар добровольчески эскара шоай лаьтта гIолла дIабаха. ДIаболабер Долакха-Юрта хьатIаоттача зIамигача гIалгIай халкъаи царна новкъостала Буро тIара баьккхача цIеча курсанташтеи тIема ерригача кхоачонца чIоагIбенна боагIача кIайгвардейций бIунеи юкъера тIом. Шин дийнахьа цига шоашта вIалла дага ца хинна духьале ярах оакхарий хьисапе бийрзача моастагIаша хIалакйир Долакх-Юрти ТIой-Юрти.

* * *

1920 шера 31 январе Воздвиженски станице повстанций бIу хIалакбе гIертар деникинцаш. МоастагIчоа боккха эшам а беш лоамашка юхаьлар Н. Ф. Гикало отряд. Цига турпалхо сарна велар бIуна штаба начальник Дудаев Султан.

* * *

17 марта XI эскарои цIеча лоамарой отрядашеи мукъаяьккхар Грозный.

* * *

Граждански тIема шерашка чIоагIа йохаьяр Грозненски мехкдаьтта промыслаш. 1917 шера хиннача 358 мехкдаьтта скважинах 1920 шера еррига болх беш 20 мара яцар. Цу юкъа доаккхаш дола мехкдаьтта 109 миллион пунтагара 38 миллионага кхоачаш эшаделар. Керда вахар хьалде эттача халкъо шийна духьал лаьтта еррига халонаш эшайир.

* * *

1924 шера 24 феврале баьча соцамагIа ВЦИК Президиумо Цlеча Байракха орден елар грозненски пролетариата, цо 1918—1920 шерашка къилбаседа-эосий контрреволюцеца лоаттабаьча къовсаме турпале дакъа лацарахи мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаеш балхаш чакхдахарахи.

* * *

Хьалхара пятилетка шин-ах шера кхоачашъярах СССР ЦИК Президиумо 1931 шера 31 мерта баьча соцамагIа грозненски промышленноста Ленина орден елар. Цу шера республико делар СССР-е дерригача доаккхача мехкдаьттах 36 процент, хIаьта пятилетка чакхйоалаш мекха лоаттадора диъ деькъах кхо дакъа бензин.

* * *

1934 шера 15 январе Нохчийн ГIалгIайн автономни областаш вIашагIхетарца хьахилар цаI йола Нохч-ГIалгIай автономни область, столица г. Грозный а йолаш, 1936 шера 5 декабре Автономни Советски Социалистически Республика йир цох.

* * *

Ткъаь иттлагIча шерашка кагийча боахамашта коллективизаци елга чакх а даьккха республике тIом хьалехьа йолаш яр 437 колхози 12 совхози. Цар доалахьа яр ши эзар совгIа трактор, оахам деш 402 эзар гектар лаьтта, 1913 шера хиннар 289 эзар хиннача метте, 260 эзар бежан, 437 эзар устагIеи газеи, 41 эзар хьакха.

* * *

Доккхий толамаш даьхар керда, ший чулоацамга диллача социалистически формага диллача къамани йола керда культура хьаеча а. Нохчийн гIалгIайн шоай интеллигенци — инженераш, юртбоахама специалисташ, хьехархой, лораш, Iилмахой, йоазонхой, художникаш, журналисташ хьахилар.

* * *

Революци хилалехьа Нохч-ГIалгIайчене ваьхача хIара эзар сагаца каьхат-мотт ховш иис саг мара вацар. 1940-41 шш. республике яр кхоъ лакхереи йиьтта лаьрххIа юкъерен дешара заведенеш, 369 тайп-тайпара школаш, дешаш 110,5 эзар саг а волаш.

* * *

Советски наьха маьрша къахьегам бохабир немецко-фашистски гIаьрахоша. ТIема фронташка а тыле къахьегача а дерригача советски халкъашца цхьана шоашкара денали къонахчали гойтар Нохч-ГIалгIайчен къонгашеи мехкарашеи.

* * *

Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом чакхбаьнначул тIехьагIа боккха болх бе бийзар бохабаь боахам юхаметтаоттабеш, реконструкци еш, мехкдаьтта доаккхилгеи промышленноста кхыдола керттера доакъоши дегIадоаладеш. Мехкдаьтта доалла керда йIаьхий моттигаш хьагучаьяхар.

* * *

Халкъа боахам дегIабоалабеча доккхий толамаш дахарах 1965 шера 13 декабре Ленина орден еннай Нохч-ГIалгIай АССР-а.

* * *

1971 шера республико даьккхар 21634 эзар тонн мехкдаьттеи 4768 миллион кубометр гази.

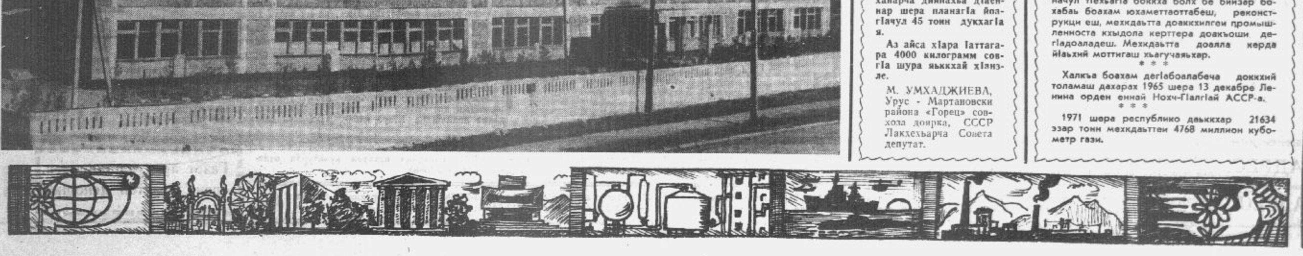

ТХА ИНТЕРВЬЮ

Цхьа барт, цхьа уйла йолаш

Хи тIадамо боккха малх хьаьжкхаш санна хIора советски къахьегамхочун вахаре а цун балха а гуш да вай сийлахь-боккхача мехко Октября 60 шера хьабенача турпала наькъа сийрда сибат. Из кху цIаькказза а бакъдир цIей тIакхачале хьалха тха корреспондента тайп-тайпарча профессех болчу нахаца дийца къамаьло. «Сенца белгала хилар шоана ер юбилейни шу?» аьнна хаьттача иштта жоп делар:

М. Б. МУЖУХОЕВА — археолога, историческ Iилмай кандидата.

Тхона, общества истори тохкача наха, къаьстта дика довз ламий селханара ди санна таханар дар а. ХIана аьлча дIадахари тахан долаш дари вIаши нийсдаро санна кху цхьаккха хIамо дика торо лац наьха вахаре хинна хувцамий хам бара.

Са Iилман балха юкъе керттера моттиг дIалоац юкъерча бIаьшеренашкарча ГIалгIайчен истори тахкаро. Цу проблема тайп-тайпара оагIонаш дуккхача хана деиз тохкаш хинаб профессораш Л. П. Семенов, Е. И. Крупнов санна цIи хеза Iилмахой, дуккха кхыбола советски историкаш. ХIаьта аз айса а дукха наькъаш кхихьад лоаман ГIалгIайчен юкъерча бIаьшеренешкара материальни культура Iомаеш. Лоаман готтача чIожешка баьхкача гIалгIаша ший тайппара лакха культура хьаккхеллаяле а дика ховш да Советски Iаьдал далалехьа мел къеи мискеи хиннад цар вахар. Из къаьгга дика гу Сийлахь-боккхача Октябро кхыдолча къамашта санна сийрда никъ хьабиллача нохчийн гIалгIайн таханара вахар дика довзачоа.

Укх деношка Москве чакхъяьннача Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяьча КПСС ЦК, СССР Лаккхехьарча Совето, РСФСР Лаккхехьарча Совето цхьана яьча торжественни заседане новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «Халкъий кхотадалареи вIаши новкъостал дареи низо цIаккха а ца дайнача тайпара сихдир еррига республикаш дегIайоагIилга. Къамашта юкъе хиннача моастагIалои вIаши тешам ца хилароиа доттагIленнеи вIаши лархIаран цхьай моттиг дIаелар». Уж дешаш доагIаш да вай автономии республикана а. Из иштта дола къаьстта дика хов тхона, историкашта.

Укх юбилейни шера Нохч-ГIалгIай книжни издательствос арахийцай «Юкъерча бIаьшеренашкарча лоаман ГIалгIайчен материальни культура» яха са монографи. Сай низ дIакхоачачоа дIаяхача замалахьа вайнаьха материальни культура, цар общественни сакхетам дегIаахара этапаш белгалъе кьежар со.

И. Д. БЕКИЧЕВА — Нохч-ГIалгIай художникий Союза правлене председатела.

Таханарча дезача дийнахьа цIаькхазза а белгалдаккха лов сона Совеций мехка творчески интеллигенце цхьа дакъа долча республика художникий Союза чубоагIача сай новкъосташа шоаш ца кхобеш къахьийгалга.

Укх шера Октября юбилей хетаяь республика художникий массехк выставка хиннай академика П. З. Захарова цIерагIча изобразительни искусствай музее. Иштта шин кIира совгIа мара ха яц цига цу тайпара цхьаькха выставка хьайийлла а. Цу выставке гойташ я бовзаш болча художникий яраш санна къонабарий произведенеш а.

ХIаьта сай балхах лаьца дувцаш, аз аргда болх хьабулуши цунца геттара чIоагIа чам болаши айса къахьийгалга. Укх шера аз хьаяьй вай заманхой — Даьхен беркат дебадерий массехк скульптура.

Айса баьча кху цхьаькха цхьан балхах къаьстта ала безам ба са. Цхьаккха художника кху лоархIамегIа гIулакх духьала оттаргдац сийлахь-воккхача баьччан В. И. Ленина сурт-сибат хьакхоллар ал. ХIанз укх деношка мара йистедаьккхадац аз цIаста листех даь В. И. Ленина портрет. Дог тохаденнеи цIаккха ца хиннача тайпара сайна хьалхашка латтача декхара бехктокхам кхетабеши къахьийгар аз вай эггара везагIа волча сага портрет хьакхоллаш. Со иразз долаш хургва из наха дезалой.

С. А. МАМИЛОВА — кинорежиссера.

Укх юбилейни шера дерригача советски халкъо шерра йийца а йийна тIайицача СССР кердача Конституце тIа закона наькъагIа дIачIоагIдаьд «СССР гражданий культурана карагIдийннарех пайда эца бокъо» хилар. Дерригa а сай массе оагIорахьара дегIавоалавелга ший керттерча декхарех цаI лоархIача вай общество мара хила йиш йолаш хIама дац из. Цудухьа тха, культура болхлой, декхар да советски наьха культураца дувзаденна хьашташ дизза кхоачашдара тхоаш ца кходеш къахьегар.

Сай творчески балха тIа сона къаьстта чIоагIа тоам хул вай лаьттан сибат хоздеча, шоай кулгашца цIаккха а мах боврг-боаца ганзаш хьакхоллача, наьха вахар гIозагIа де гIерташ къахьегача нахах дIайха дош ала вIаштIехьдаьлча. Нохч-ГIалгIай телевидене студерча тха творчески коллективо даьккхад мехкдьттахоех машинашъерех дола массехк документальни фильм. Хьаьналча къахьегамо вайга мел дола рузкъа, беркат хьакхелла ца Iеш сага сакхетам лакхбелга, цун сибат хозагIа делга хьахьокха гIийртар тхо цу фильмашка.

ХIаьта оаха къаьстта дика а хеташ къахьийгар вай гIорваьннача мехкахочох СССР заслуженни артистах Эсамбаев Махьмудах телевиденеца лаьрхIа босбола фильм-спектакль доаккхаш. Из фильм чакхдаьннад Центральни телевиденеи мехка йоккхагIйолча телестудешкеи гIолла. Доазал дехьа гойта аьнна копеш а яьхай цунна.

Иштта дукха ха йоаццаш телевидене гIолла чакхдаьлар цIи хезача хьажкIаш кхеечох Социалистически Къахьегама Турпалах Гайтамиров Ширванех оаха даьккха кху цхьаькха документальни фильм. ХIаьта хIанзчул тIехьагIа де лерхIар белгалдаьккхача ала безам ба вай заманхоех дола художественни фильм сай даккха уйла йолга.

Советски вахара хьисап

ОКТЯБРО ДЕННА БЕРКАТ

1926 — 27 шерашка юкъара лаьтта леладара новкъостий обществаш (ТОЗ-аш) вIашагIъехкар Къаьнеи Кердеи Щедрины яхача юрташка. Уж обществаш вIашагIйоххача хана хьинаре дакъа лоацаш хилар хIанз «Коминтерн» колхоза сийлен пенсионер вола Третьяк Иван Григорьевич.

— Хала ха яр из, — дувц хIанз Иван Григорьевича. — Лаьтта говраца, шерчаца оахар. Уж а шин-кхаь дезала цхьаьца мара кхоачашъяцар тха обществе. Къе бахар нах. Топпарча хьаха а хьоахаш дийзача саьргех хьадаь лоха цIенош дар нах чубаьха дукхагIдараш.

1930 — 31 шерашка ТОЗ-ий ларда тIа «Терек», «Коминтерн» яха ши колхоз вIашагIъеллар, хIаьта 1957 шера царех «Коминтерн» яха цхьа колхоз йир.

Советски Iаьдал даьккхача деиз дIадахача 60 шера дукхa хувцамаш хиннад колхозе а цунна чуйоагIача юрташка а. Иштта, 1930 шерашка юрта боахама балхаш къахьегама овсарле лоха йолча «Фордзон», «Универсал» яхача тракторий новкъосталца деш хиннадале, хIанз мехка дикагIйолча маркех низ болча тракторашца ду. Хьалха кулг-кара деш хиннача дукхача балхашта механизаци яь хилар бахьан долаш дикка дегIаенай боахама экономика.

ТIехкьарча ворхI — бархIнех юкъера лаьрхIача миллион совгIа сом колхоза пайда ца хулаш цхьа шу дIадахадац. Шерагара шерага дегIаух колхозхоша йиду алапеш а. Иштта, масала 1960 шера хIара болхлочо бетта юкъера лаьрхIача 50—60 сом эцаш хиннадале, хIанз 110 — 120 сом эц. ХIаьта дикагIболча къахьегамхоша бетта йиду алапеш 250 — 300 сомага дIакхоач.

Боахама экономика дегIаахарца цхьана хIара шу ме доал товлу бахача наьха хьал-торо. Масала, доаркаш Акбернова Айлати Душиева Зоян. Цар цIагIа латт дикагIйола гарнитураш, телевизораш, холодильникаш, йолаш я легковой автомобилаш. Телевизораши холодильникаши-м укхаза хIара цIагIа а я, хIаьта легковой автомобилаш — хIара кхоалагIча дезале.

Дуккхача къамий викалаш ба колхозе къахьегаш, иштта: эрсий, нохчий, украинцаш, негIий, белоруссаш, хIирий и. дI. Цхьан дезала нах санна барт, цхьоагIо йолаш баха а бах, къа а хьег цар.

Нохчий лоаман районашкара 1959 — 60 шерашка баьхкар укхаза баха. ЦIенош дара, боахам Iалашбара ахчан ссудашца, гIишлон материалашца, транспортаца новкъостал дир царна колхозо. Иштта новкъостал ду колхозе болх бе веначa хIара сага хIанз а.

Довзаргдоацаш хувцаденнад колхоза чуйоагIача юртий сибат а. Нах чубаха дерригa цIенош еттача кирпишках ла да. ДукхагIйола улицаши тротуараши асфальт йилла я.

Сийлахь-боккхача Октябрах хьахинна ираз, беркат да из дерригa а.

М. ХАМАТХАНОВ.

Дуне тохадалийта денош

ДIадахача укх 60 шера СССР-ей доазол дехьеи кепатеха араяьннача эзараш маркаша, дерригача дунен тIа гIолла дIа а яьржа, дуненна дийцар дог тохадолийташ долча 1917 шера Октября деноех.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцена хетаяьча советски маркай эггара хьалхара сери араяьлар 7-гIа шу дездеча деношка — 1924 шера. Цу хана деиз советски марочни эмиссех дIахадаш доаца дакъа а хиле дIаотт юбилейни Октябрьски сереш, уж хьае вIашагIтох дикагIа бола художникаш, сурташ хьахорж СССР бувзама Министерства кхайкаеча конкурсашка.

...Сийлахь-боккхача Октября пхи шу дизар белгалдаккха кийчлуш бар мохк. Юбилейна хетаяьча почтови маркана дикагIа дола сурт дилийтара конкурс кхайкайир почтайи телеграфийи Халкъа Комиссарията. Конкурса условеш тамашийна чIоагIа цхьатара нийсъеннаяр къонача художника Дутасов Ивана сатем ца луш хиннача уйлашца. ЧIоагIа гIадвахе дIаболабу цо болх. Цхьа эскиз кьаю цо, тIаккха цхьаькха а, цхьаькха а ю. Юххера а хьахул «Историе кхеран книжка тIа гам хьеккаш дунен тIа эггара хьалхарча собиалистически паччахьалкхен «РСФСР» яха абревиатурен «1917—1922» шераши дохкаш воаллача бохлочун» эскиз.

Духхьал конкурсни комиссе истола тIара йоддашехьа а типографе яхьийтай из эскиз

ХьадагаIоханргьа вай Октября 10 шу дизара хетаь Наркомпочтело 1927 шера арахийца 7 маркаx латта юбилейни сери. Из сери белгалйоал Октябрьски деной хьадда исторически событи дукхьашха хьахьекха марка цунна юкъейха хилараца. Цу марка тIа революце штаба — Смольне сурт диллад художника Кендиаса. Цо ма-дарра а нийса а вай ханага хьахоачаду цу шерашкара бирса хьал: Смольнена юкхе латта герзаца кийчбенна матросаш, салтий, болхлой, подъезда юкхе — йоккха топ.

Из тема чIоагIа дагайоаллаш хиннав художник Н. Соколов а «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 15 шу дизар» яхача серена почтови марка кийчъеш ше волча хана. Цхьан марка тIа хьахьеккхай 1917 шера 25 октябре (7 ноябре) Зимни дворецa яь штурм. Сурта массе белгало цхьана хоза товш, нийса хержа хиларо событена юкъе хилча санна хетийт бIаргтехачоа. Цхьа бахьан доацаш дац из сурт тIехьагIа арахецача дукхача юбилейни миниатюрашка кху тIа а тоадеш хьадена хилар.

Кхетадеш да, вай киста мастераш Смольне хинна Советий 2-ча съезда заседани санна дола Советски паччахьалкхен историена юкъера лоархIаме хIама теркал ца деш Iе йиш йолаш ца хиннилга. Теркам тIаэзаш йола полотно хьаьй художника В. Серова: «Советски Iаьдал хьаккхайкаду В. И. Ленина». Из бIаргадайт 1954 шерарча марка тIа.

Бе-бе да 1917 шера октябрьски деношка Коммунистически партен советски халкъеи баьчча Смольне хьахьокхаш дола маркаш тIара сурташ. 1957 шера арахийцача миниатюра тIа Октября бIухошта цхьа хIама дувцаш цIеэскархочуйцен «Аврора» яхача крейсера тIарча матросаши Смольне къамаьл деш ва В. И. Ленин. Художника Н. Бродске диллача, марка тIа даьккхача (1954 ш.) сурто Смольнерча цхьан кабинете гойт Ильич. Гои тIа блокнот Iо а дилла цхьа хIама яздеш ва Ленин, кIоарггача уйланга ваха из хилар хьахьокх цун юхьо.

1951 шера деиз «1917 шера Октябра» сурт IотIадувла долалу Европа социалистически мехкий почтови мах боахача знакаш тIа. Октября 34 шу дузаш Венгерски Халкъа Республике 36 шу дузаш — Болгарски Халкъа Республикеи Польски Халкъа Республикеи арахийцача маркаш тIа хьахьеккхай Зимни дворецa чь штурм.

Шин маркаx латташ ший тайпара цхьа хоза сери араяьннай ГДР-е 1957 шера Сийлахь-боккхача Октября 40 шу дузаш. Уж маркаш хьаьй вовзаш волча политически фотомонтажа мастера, антифашиста Д. Гартфильда проектагIа. Цар тIа хьахьеккхай Зимни дворецa штурм еш йола отрядаш, хIаьта хьалхашкахьа — топи цIе байракхи бе а йоаллаш айдаь кулг.

Цу балха оригинал 1927 шера хьаьй Д. Гартфильда цу хана Германие арадаьннача «Дуне тохадалийта 10 ди» яхача книжка беттагарга лаьрхIа.

ХIанз, цхьаккха а юкъера ца боалаш, дерригача социалистически мехкаша Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаьй арахеца почтови знакаш.

Иштта, хьоахе безам ба социалистически боацача мехка арахийцача маркай цхьа сери. Деш дола къамаьл цу темана хетаь Конго Республике (Браззавиль) арахийцача почтови мах боаккхача знакий хьакъехьа да. Царех цхьане тIа да Зимни дворецa хьалхашкахьа гуш дола Ленина портрет. Цу марко ше ма-дарра дувц гаьнарча африкански континенте кхоачаш сердало еннача Сийлахь-боккхача Октября дунен халкъашта юкъерча лоархIама хьакъехьа.

А. СТРЕМОУХОВ,
РСФСР филателистий общества республикански отделене председатела заместитель.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара цIей доазол дехьа — Малхбоален Африке деддерга республика Ленински комсомола преме лауреата Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен «Вайнах» яхача халхара ансамбло. Цига укх деношка творчески гастролешка яхай из коллектив.

Ансамбла артисташа шоай говзал гойтаргья Замбе, Танзане, Судане, Эфиопе, Мозамбике, Сомале, иштта кхыча африкански мехкашка.

Бехктокхамеча гастролешка яха кийчлуш ший программа шаьръеши кердайоаккхаши дукха къахьийгар коллективо. Доазол дехьа хьоча программа керда номераш юкъейихьар ансамбла артисташа.

А. ШАБАСОНА сурт.

ТУРПАЛАШ ДIАБОХКАР

Селхан Грозне М. Ю. Лермонтова цIерагIча сквере дIабехка боахкачара хьа а баьха Комсомольски сквере дIабехкар Нохч-ГIалгIайчене Советий Iаьдал оттадечеи чIоагIдечеи къовсам лоаттабаьча байна А. Сайханов, М. Кундухов, М. Ушаев.

Промышленни предприятей, организацей, учреждений, города общественноста, Грозненски гарнизона викалаша дакъа а лоацаш хиннача митинге А. Сайхановеи, М. Кундуховеи, М. Ушаевеи турпала вахарах лаьца къамаьл дир Грозненски горисполкома председатела В. М. Шамардина, партеи къахьегамеи ветеранаша нн. Сыровеинев Шадиевеи.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

ЦIЕЙ ДОЛЧА ДЕНОШКА ХУРГДА

7 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 15.00. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцех дола иллеш. Концерт-грамзапись. 16.30. С. М. Кирова цIерагIча культураи салаIареи парка духовой оркестра концерт. 18.00. «Дог ураоттар» яха художественни фильм-концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культураи салаIареи парк. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетадаь халкъа сакъердар. 10.00. Радиоконцерт. 12.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 14.00. Музыкальни эстрада, духовой оркестра концерт. 16.00. Баьццара театр. Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен филармоне артистий концерт. 18.00. «60 шера Ленински наькъагIа» яха кинофестиваль. 18.00. Халхара майда. Кагирхой салаIара сайре. 19.00. Фейерверк.

8 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 15.00. «Советски композиторий произведенеш» яха концерт-грамзапись. 16.30. С. М. Кирова цIерагIча культураи салаIареи парка духовой оркестра концерт. 18.00. «Интернациональни декхар» яха документальни фильм.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. «Сийгаш» яха клуб. Сийлахь-боккхача Октября 60 шу дизара хетадаь концерт. 17.00. Халкъа драматически театра спектакль. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

ВАЙ—ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

ВЕЖАРАША ОАГIУВ ХЬАЛЛАЬЦАР

Вежарий хьисапе дIа-юха леладеш дола гIулакхаш тахан советски наха хилаиза дарг-доаца хIама санна лоархI. ХIаьта а цун мах, лоархIам къаьстта дика хоалу царна шоашта цхьа моллагIа хало тIакхаьчача.

1975 шера бIаьсти лаьтта агарца вай республика юрташта, халкъа боахама дикка зе дир. Цу юкъа бокъонца вежарий оагIув хоабелар вайна. Эггара хьалха оарцагIбаьннарашта юкъе бар вай лоалахой — Къилбаседа-ХIирий, Дагестански, Черсий-Балкхарой автономни республикай къахьегама коллективаш, гIишлошъераш.

ХIаьта эггара боккхагIа бола кха кхаьчар вайцига цу хана Гуржий ССР-ра. Грузе Компарте Центральни Комитетои Министрий Советои баьчча соцамагIа Нохч-ГIалгIай АССР столице хьалде лаьрхIар хIарадар нийс этажахи 36 квартирахи латта ялх цIа.

Хьалхара цIа г. Грозне Минутка яхача районе хьалде эттар гуржий гIишлошъераш укх карарча шера март бетта. Укхаза балхаш чакхдоахаш ба «Тбилгорстроя» № 14 йолча трестера болхлой.

Сийлахь-доккха Октябрьски цIей хьатIакхача кхо ди мара дисадацар со цига хиннача хана. Цхьан хана тишденна цIенош дагIаш безаме моттиг яцар цигара яр. ХIанз хьалъэттад укхаза архитектурагеи чурча планировкагеи диллача вайцига хIанзалца деш хиннача лакхача цIеноел дикка эгаш дола нийсазза вIаштIардаь цIа. Укхаза еррига этажашка чуйнна сантехническии отделочнии балхаш деш латтар. ТIаьхьа моллагIа балхаш тешаме чакхдоахаш я Одешалидзе Валерьяи Семеновича комплексни бригада коллектив. Кхычарна хьоккхам гойташ къахьег массехк професси караерзаьча Бузаладзе Зураб Ивановича, бетонщика Маргошвиле Нодар Бисановича, кхычар.

Хьалхарча цIен уллув хьалъотташ латт цхьаькха цхьа цIа а. Цун пхи этажа ленаш хIанзле хьалдетта даьннад, юхейнса йиъ этаж а касттa хьалъоттаяь йоаккхаргья. ГIишлошъераша дувцачох, из цIа а укх шера йистедаккха вIаштIехьдала мегаш да. Дерригa ялх цIа кхаь шера даь даккхара декхар хьалхашка оттадаьд гIишлошъерашта.

Плиташ, жагIа, кхыйола материалаш тIайола автомашинаш цахаддаш хьакоа ухар. Хоза латтача деноех пайда эца гIертар гIишлошъераш.

Сийлахь-доккха цIей дезде кийчлуш бола вежарашха йолча республикера къахьегамхой шоай цIен гаьна бале а саготтдеш бацар, царна хов шоаш Нохч-ГIалгIайчен беза хьаьший болга.

С. ШАБИЕВ.

КЕРДА КУЛЬТУРА КХУВРЧ

Дика совгIат даьд наьсархошта цIей дезде кийчлуча укх деношка. Иштта «Чечингсельстрой» треста чуйоагIача ПМК-432 гIишлошъераша царна дIаденнад 600 сага лаьрхIача кердача районни культура ЦIен дIоагIаш. Цу чу йоккхача залал совгIа я тайп-тайпарча кружокашта лаьрхIа кабинеташ, спортивни зал, районни библиотекана лаьрхIа цIеноw, зIамига актови зал, кхыдараш.

Керда культура ЦIа хоза товш юкъедахад хьалъеш латтача нах бахача микрорайона ансамбла. Цунна уллув хьае йолаьй культураи салаIареи парк, стадиони Iами.

Юбилейни объект хьалъеча белгалъяьлар субподрядни организацеш — СПМК-661, республика Министрий Совета УКС. Дика къахьийгача дукхача гIишлошъерашта еннай КПСС Назрановски райкомеи райисполкомеи Сийлен грамоташ. ХIаьта пхеннена — ПМК-432 начальника Чергизов Бекхана, слесарь-монтажника Лобанов Александра, штукатура Албогачиева Райсхана, тракториста Сагов Iалихана, штукатурий-малярий бригадира Местоева ПаьтIамата еннай Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ.

Керда культура ЦIа хьаделлача дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь Л. Д. Магомадов, республика Министрий Совета председатела заместитель Т. М. Дидигов.

М. МАЗИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Итале нах чубахача цIеной проблема тIехь-тIехьагIа чоалханегIа хулаш йоагIа. Мехка дуккхача городашка баха къе нах чуIе цхьаккха торо йоацача, тишденнача цIеношка, е водопроводи канализации йоацача баракашка бахаш ба.

Сурта тIа: къеча наьха дукха кварталаш бIеха я, къе я, цига сердал яц, фо дац.

ТАСС фотохроника.

БОКЪО ЦА ХИЛАР— БОКЪО МОРГ

Геноцид, моцал, расизм — шоаш бокъонца фу хадача дIакхоачабе тарлуш дола баьхьнаш иштта доаих юххьанца деиз американски континенте бахаш хьабоагIача наха. Къилбаседеи, Центральни, Къулбехьеи Америка 15 паччахьалкхенерча 30 индейски племене викалаш гулбеллар дукха ха йоаццаш индейций ираз дайна хьал дувцаш Женеве хиннача конференце.

Шоай зембоахараш конференце бахкийтар дунен халкъашта юкъерчеи къамийн 80 гаргтача организаце, цу даькъе Дерригдунен машара совето, Дерригдунен демократически кагирхой федераце, Дунен халкъашта юкъерча юристий-демократий ассоциаце, Дерригдунен килазий совето, кхычар, хIаьта иштта 40 гаргтача мехко — ООН-а члено а.

Шоай хана европейски колонизатораша юхьиг дIайолаяьй массаза а Америке баьха нах хадданза хIалакбара, хIаьта хIанз, вай ханарча капиталистически эксплуатаце хьалашка, из система кху а дукхагIа чIоагIъяьй. «Аппендицит а хинна больнице бихьа кхалнах бер хургдоацача а баьхе арабоал», — аьнна хоам бир къилбаседаамерикански индейций викало. Кхалнах низагIа бер хургдоацача боахаш хиларах, массава а дешанза, меца, хьабе болх боацаш хиларах, индейций къаман культуреи обычеши дIаяхарах, расови дискриминаце кхыча формаех дийцар иштта Къулбехьеи Америкерча цуи къамах бараша а. Масала, Парагвае официально болаш ба лай — индейцаш, цхьадолча кхыча мехкашка хIанз а тIехьа йолаш я крепостной бокъо.

Сага бокъонаш ювцилга чIоагIа дуккхадезаш администраци а йолаш йолча США-на шийна чухьа 75 процент бола индейцаш кер биззал хьалдаа хIама доацаш ба. ХIара кхоалагIдола индейски бер Iодаьча хьалхарча ялх бетта ла. 80—95 процент бола индейцаш горингашка боахк.

Къилбаседаамерикански индейца юкъера лаьрхIача вахаш йоаккха ха 44 шу да. Аляске массаза а баха нах 35 шерага мара кхачац. Цу цхьан ханна США наха бахаш йоаккха ха юкъера лаьрхIача 67 шу да.

Хьацарах Iоваххалца къахьийгача индейца луш дола эалапи юкъера лаьрхIача кIай цIока долчоа лучун ах мара дац. Хьалха ховхача даьгIенийн чарахье ухача йIаьхийча моттигийн дай хиннараш хIанз мискача резервацей хьалашка бах. Хадданза йохаю цар вахара лард: хIара шера, конференце хьаккхайкадаь ма-хиллара, индейций лаьтташ 18 эзар гектар кIезигду. Цун бахьан да лаьттагIара йоаха пайдане хIамаш цу лаьтташка хилар. Масала, США-ра 90 процент гаргга дола уран, 30 процент кIор, 30 процент мехкдаьтта цхьан хана-замалахьа индейцашта тIачIоагъяь хиннача территореш тIа да. Нагахьа санна цу районашкара индейцаш кхыметтел лелхабанза баларе, тIаккха а, цхьа цент кхоачаргдацар царга уж пайдане хIамаш хьалъяхарах хьатIабоагIача пайдах. Монополешка мара кхачац пайдай миллионаш.

Тамаш а яц, къамаьлаш даьраша дунен халкъашта юкъерча монополей гIулакхаш, капиталистически общественни система, «интеграце» империалистически методаш чIоагIа бехке еш хинна хилар.

«Тхо чакхдаьннад ерригача легальни средствах — долаш долча законех, судех, следственни комиссеех, кхычарех — хьаккхайкадир конференце индейций викалех цхьанне. — Цудухьа укхаза дунен халкъашта юкъера викалаш вIашагIкхетача даьхкад тхо тхоашкара къе хьал дерригача дуненна дIадувцар духьа».

Чакхдоахаргдолча гIулакхий программа оттайир конференце, Америке массаза а баьхача наьха традиционни бокъонаши обычеши лоархIилга, доагIдоагIача мехкий правительстваш геноцид, лоал, расови дискриминаце еррига формаш шоай овлаш а тIехьа дIаяхара тIаерзаьча конвенцешта ратификаци яран уж кхоачашъяран тIахьехилга дIа а дехаш. Цу гIулакха, белгалдоаккх документа тIа, Америка Iалама рузкъашта меттел, массаза а цига баьхача наха а эксплуатаци еча монополей Iаьдал дIадаккха деза.

Женевски конференце иштта хьахьекхар, индейцашта дискриминации геноциди лелаяра методаш бе-беча мехкашка бебен цхьабакъда уж ерригаш а овлаш цхьатарра долаши хилар а. ВIашагIкхийттача дакъа лаьцараша белгалдаьккхар «Къовсама бIарчча цхьа фронт» хьаелга лоархIаме хилар. «Вай лерхIар — хьаккхайкадир цхьан индейски племенех волча старейшина США-рча 103 шу даьннача Дэвид Мононге, — массанена нийсса бокъонаш йоахилга, дерригача халкъашца машареи доттагIал долаши дахилга».

Конференце балхаца дакъа лоацаш хиннача социалистически мехкий викалаша цига дакъа лаьцараштa дийцар, шоай паччахьалкхенашка расови дискриминаци дIа миштa яьккхай, Сийлахь-боккха Октябрь котбалар бахьан долаш социалистически обществе дерригача къамаштеи народносташтеи цхьатарра бокъонаш Iалаш миштa яьй.

Мартин ШВАНДЕР,
швейцарски журналист.
(АПН).

Газета аргIанара номер араяргья 12 ноябре.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхамасекретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05279. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7944.